

โครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชอันเนื่องมาจากพระราชดำริ
สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี
(อพ.สธ.)

การสำรวจความหลากหลายและการจัดทำเส้นทางเรียนรู้พันธุ์พืชพื้นถิ่น
ภายในศูนย์การเรียนรู้ปะคำตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ ตำบลห้วยนางบ อำเภอปะคำ จังหวัดบุรีรัมย์

รายงานผลการดำเนินงาน มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
ประจำปีงบประมาณ 2566

โครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชอันเนื่องมาจากพระราชดำริ
สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี

การสำรวจความหลากหลายและการจัดทำเส้นทางเรียนรู้พันธุ์พืชพื้นถิ่น
ภายในศูนย์การเรียนรู้ป่าตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ ตำบลห้วยทับูน อำเภอบัวชุม จังหวัดบุรีรัมย์

โดย

อาจารย์ ดร.คณางค์ ช่อชู

อาจารย์ ดร.แสงดาว นพพิทักษ์

สำนักงานบริการทางวิชาการ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

รายงานผลการดำเนินงาน มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

ประจำปีงบประมาณ 2566

คำนำ

ด้วยมหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ มีพื้นที่ที่เป็นศูนย์บริการภายนอก คือ ศูนย์การเรียนรู้ปะคำ ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ ตั้งอยู่ที่ตำบลห้วยทับูน อำเภอปะคำ จังหวัดบุรีรัมย์ มีพื้นที่ป่าที่อนุรักษ์ไว้ ประมาณ 4 ไร่ เป็นฐานการเรียนรู้ป่าพื้นถิ่น เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ประโยชน์จากป่า ลักษณะพืช และต้นไม้ที่หายาก เป็นแหล่งอาหารให้กับคนในชุมชน ผักพื้นบ้าน เห็ด และใบไม้ก็นำมาทำปุ๋ย เป็นต้น เพื่อสนองพระราชดำริ โครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชอันเนื่องมาจากพระราชดำริฯ (อพ.สธ.) จึงได้ทำการสำรวจพันธุ์พืช และการเชื่อมโยงถึงประโยชน์ทางด้านสมุนไพร พบว่าพืชที่หายาก เช่น พลวง มะหาด เถาพันช้าย ไม้แดง มะกอกเหลี่ยม มะขามป้อม เป็นต้น และได้จัดทำสารสนเทศไว้กับเส้นทางการเรียนรู้ ด้วยการสแกนข้อมูลผ่านคิวอาร์โค้ด เพื่อให้เกิดความสะดวก และจะได้พัฒนาพื้นที่ให้เป็นแหล่งเรียนรู้กับนักเรียน นักศึกษา และประชาชนที่สนใจต่อไป

คณางค์ ช่อชู

สิงหาคม 2566

สารบัญ

	หน้า
คำนำ.....	ก
สารบัญ.....	ข
ส่วนที่	
1. บทนำ.....	1
หลักการและเหตุผล.....	1
วัตถุประสงค์โครงการ.....	2
ข้อมูลพื้นที่เป้าหมายโครงการ.....	2
ประเภทกิจกรรม.....	2
2. ขั้นตอนการเนินโครงการ.....	5
ขั้นเตรียมการ.....	4
ขั้นดำเนินงาน.....	4
ขั้นการติดตามประเมินผล.....	5
3. ผลการดำเนินโครงการ.....	5
ผลผลิตของโครงการ (OUT-PUT)	8
ผลลัพธ์โครงการ (OUTCOME).....	6
การบอรรความรุ้เกี่ยวกับหญ้าแฝก	6
	6
4 สรุปผลและข้อเสนอแนะ.....	7
ภาคผนวก.....	11
1 ภาพประกอบกิจกรรมโครงการ	12
2 ตัวอย่างพันธุ์พืชในศูนย์การเรียนรู้ปะคำ	14

ส่วนที่ 1 บทนำ

กรุณาเลือก ☒ กรอบและกิจกรรมที่ตรงกับโครงการที่ท่านรับผิดชอบ

☐ 1. กรอบการเรียนรู้ทรัพยากร

☐ กิจกรรมที่ 1 กิจกรรมปกป้องทรัพยากร

☒ กิจกรรมที่ 2 กิจกรรมสำรวจเก็บรวบรวมทรัพยากร

☐ กิจกรรมที่ 3 กิจกรรมปลูกรักษาทรัพยากร

☐ 2. กรอบการใช้ประโยชน์ทรัพยากร

☐ กิจกรรมที่ 4 กิจกรรมอนุรักษ์และใช้ประโยชน์ทรัพยากร

☐ กิจกรรมที่ 5 กิจกรรมศูนย์ข้อมูลทรัพยากร

☐ กิจกรรมที่ 6 กิจกรรมวางแผนพัฒนาทรัพยากร

☐ 3. กรอบการสร้างจิตสำนึกในการรักทรัพยากร

☐ กิจกรรมที่ 7 กิจกรรมสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากร

☐ กิจกรรมที่ 8 กิจกรรมพิเศษสนับสนุนการอนุรักษ์ทรัพยากร

1. ชื่อโครงการ : โครงการสำรวจความหลากหลายและการจัดทำเส้นทางเรียนรู้พันธุ์พืชพื้นถิ่น ภายในศูนย์การเรียนรู้ปะคำตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ ตำบลหูก่านบ อำเภอปะคำ จังหวัดบุรีรัมย์

2. ผู้รับผิดชอบโครงการ อาจารย์ ดร.คณางค์ ช่อชู .

3. หน่วยงานสังกัด....สำนักงานบริการทางวิชาการ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

4. E-mail : Kakanang.ch@gmail.com Tel : 0805411994

หลักการและเหตุผล/ที่มาและปัญหาของพื้นที่

มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ ได้รับอนุญาตให้ใช้พื้นที่ราชพัสดุ มีพื้นที่ 1,800 ไร่ ตั้งอยู่ที่ ตำบลหูก่านบ อำเภอปะคำ จังหวัดบุรีรัมย์ เดิมเป็นพื้นที่ในเขตอำเภอปะคำ อำเภอโนนดินแดง คือพื้นที่ผืนเดียวกันกับป่าดงใหญ่ อดีตที่เคยมีความอุดมสมบูรณ์ของป่า มีความหลากหลายของพืชพื้นถิ่น และได้บริหารจัดการพื้นที่ให้เป็นศูนย์เรียนรู้ด้านเศรษฐกิจพอเพียง จำนวน 450 ไร่ และได้มีพื้นที่ของศูนย์การเรียนรู้ยังคงมีบางส่วนที่เป็นป่าธรรมชาติเหลืออยู่ ประมาณ 4 ไร่ การสำรวจข้อมูลพืชพื้นถิ่นเพื่อให้เป็นแหล่งเรียนรู้ และศึกษาดูงานให้กับนักเรียน นักศึกษา เพื่อเกิดความตระหนักและเห็นคุณค่าของพืชพื้นถิ่น จะเป็นประโยชน์ต่อไปในอนาคต ด้วยพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยราชภัฏ พ.ศ. 2547 มาตรา 7

กำหนดให้มหาวิทยาลัยเป็นสถาบันอุดมศึกษาเพื่อการพัฒนาท้องถิ่นที่เสริมสร้างพลังปัญญาของแผ่นดิน ฟื้นฟูพลังการเรียนรู้ เชิดชูภูมิปัญญาของท้องถิ่น สร้างสรรค์ศิลปวิทยา เพื่อความเจริญก้าวหน้าอย่างมั่นคงและยั่งยืนของปวงชน มีส่วนร่วมในการจัดการ การบำรุงรักษา การใช้ประโยชน์จาก ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลและยั่งยืน ดังนั้นการสำรวจความหลากหลายและการ จัดทำเส้นทางเรียนรู้พืชพื้นถิ่นภายในศูนย์การเรียนรู้ประจำ ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ เพื่อเป็นข้อมูลเชิงอนุรักษ์และการเรียนรู้ ตลอดจนพัฒนาสู่การเป็นแหล่ง เรียนรู้ในชุมชน ท้องถิ่น เกิดประโยชน์ร่วมกันอย่างกว้างขวางต่อไป จึงได้ดำเนินโครงการในรอบที่ 1 การเรียนรู้ทรัพยากร

วัตถุประสงค์โครงการ

1. เพื่อสำรวจความหลากหลายของพืชพื้นถิ่นในตำบลห้วยน้ำบ อำเภอ ปะคำ จังหวัดบุรีรัมย์
2. เพื่อจัดทำเส้นทางการเรียนรู้พืชพื้นถิ่นภายในศูนย์การเรียนรู้ประจำตามหลักปรัชญาของ เศรษฐกิจพอเพียง มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
3. เพื่อหาแนวทางการมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ความหลากหลายพืชพื้นถิ่นร่วมกันของระหว่าง สถาบันและชุมชน

ข้อมูลพื้นที่เป้าหมาย

บริบทชุมชน

มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ ได้รับอนุญาตให้ใช้พื้นที่ราชพัสดุ (ที่ราชพัสดุ ทะเบียนเลขที่ บร. 808) มี เนื้อที่ 1,834 ไร่ และได้อนุญาตให้เกษตรกรเข้าใช้ประโยชน์เพื่อทำการเกษตรบรรเทาความเดือดร้อน จำนวน 230 ครอบครัว ในพื้นที่ประมาณ 1,200 ไร่ ซึ่งเกษตรกรใช้ปลูกข้าว ปลูกมันสำปะหลัง และอีกส่วนพื้นที่ที่ มหาวิทยาลัยใช้ปฏิบัติการเพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ประกอบด้วย ขุดสระน้ำแก้มลิงกักเก็บน้ำขนาด 120 ไร่ ศูนย์ หญ้าแฝก 10 ไร่ ศูนย์เกษตรผสมผสาน 70 ไร่ พื้นที่อาคารสำนักงาน 30 ไร่ และพื้นที่ป่า 6 ไร่ และมีจำนวน 4 ไร่ ที่เป็นป่าพื้นดินดั้งเดิมยังมีไม้หายาก เช่น ประดู่ ตันพลวง เถาพันช้าย ตันประ มะหาด กลอย ตูมกา กระเจียว เป็นต้น

ภาพที่ 1 สภาพป่าพื้นดินและไม้เถาที่หายาก (เถาพันซ้าย)

ปัญหาของชุมชนพื้นที่เป้าหมาย

พื้นที่ป่าของศูนย์การเรียนรู้ปะคำ ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ ยังมีความสมบูรณ์ที่อยู่ใกล้กับชุมชน ควรแก่การอนุรักษ์ต้นไม้ไว้เหมาะที่จะเป็นสื่อการเรียนรู้ ความหลากหลายทางชีวภาพ ส่งเสริมการปลูกจิตสำนึก การเห็นคุณค่าของป่า จึงควรจัดให้เป็นฐานเรียนรู้หนึ่งของศูนย์การเรียนรู้ปะคำเศรษฐกิจพอเพียง และเชิญชวนให้กับโรงเรียน หรือผู้ที่สนใจได้ใช้พื้นที่ในการทำกิจกรรมต่างๆ สร้างความรักความผูกพันของคนในพื้นที่และส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้และปลูกป่าในพื้นที่ส่วนตัว หรือพื้นที่สาธารณะอื่นๆ ให้เพิ่มขึ้น

ความต้องการของชุมชน

การจัดการและพัฒนาพื้นที่ฐานเรียนรู้ป่าให้ชุมชนมีส่วนร่วม เช่น ประชาชนชาวบ้านที่มีความรู้ด้านสมุนไพร ด้านเดินป่า และการแปรรูปผลผลิตจากป่า เช่น ยังมีมะหาด เหลี่ยม ที่ถึงฤดูกาลของการออกผลผลิตมีจำนวนมาก พื้นที่ป่าขนาดไม่กว้างมากเหมาะกับการทำเส้นทางเดินป่าเพื่อการเรียนรู้ให้กับเยาวชน และประชาชนที่สนใจจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่ง และศูนย์การเรียนรู้ของมหาวิทยาลัยให้เป็นจุดท่องเที่ยว จุดพักผ่อนสำหรับผู้เดินทางผ่านไปมา

พื้นที่ดำเนินโครงการ (ชุมชน หมู่บ้าน/พื้นที่เป้าหมาย)

ศูนย์การเรียนรู้ปะคำ ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ตำบลหูก่านบ อำเภอปะคำ จังหวัดบุรีรัมย์

ภาพที่ 2 พื้นที่ของมหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

ศูนย์การเรียนรู้ปะคำ ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ ตั้งอยู่ที่ ถนนนางรอง-โนนดินแดง ตำบลหูก่านบ อำเภอปะคำ จังหวัดบุรีรัมย์

ส่วนที่ 2 ขั้นตอนการทำงาน

ขั้นตอนการทำงาน

ขั้นเตรียมการ

1) การประชุมหรือคณะทำงาน ประกอบด้วย ปราชญ์ชาวบ้าน ผู้รู้ด้านพืชพื้นท้องถิ่น เพื่อให้ข้อมูลด้านคุณสมบัติของพืชในท้องถิ่น และประสานนักวิชาการอาจารย์มหาวิทยาลัยร่วมเป็น คณะทำงาน

2) ออกแบบเครื่องมือเพื่อเก็บรวบรวมพันธุ์พืชพื้นถิ่นภายในศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง

3) ชี้แจงเครื่องมือเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลความหลากหลายพันธุ์พืชพื้นถิ่น

ขั้นดำเนินการ

1) การลงพื้นที่สำรวจความหลากหลายของพันธุ์พืชพื้นถิ่นในตำบลหูกานบ อำเภอปะคำ จังหวัดบุรีรัมย์ เป้าหมายปีนี้ได้ทำการสำรวจพื้นที่ป่าภายในศูนย์การเรียนรู้ปะคำเศรษฐกิจพอเพียงของ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ ซึ่งมีพื้นที่ป่าขนาด 4 ไร่ ซึ่งได้เก็บข้อมูล

2) การจัดทำเส้นทางการเรียนรู้พืชพื้นถิ่นภายในศูนย์การเรียนรู้ปะคำตามหลักปรัชญาของ เศรษฐกิจพอเพียง มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

3) การจัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ความหลากหลายของพืชพื้นถิ่นให้กับเยาวชน

ขั้นการติดตามประเมินผล

1) การติดตามประเมินผลตามความสำเร็จของกิจกรรมตามเป้าหมายที่ตั้งไว้

2) ประเมินความพึงพอใจของผู้เข้าร่วมกิจกรรมด้วยการรับฟังบทสะท้อนความรู้สึกต่อ กิจกรรม (AAR)

3) การรายงานความก้าวหน้าการดำเนินงานต่อคณะกรรมการกำกับติดตามโครงการ

ส่วนที่ 3 ผลการดำเนินโครงการ

ผลการดำเนินงานตามแผนที่ระบุในโครงการ

วัตถุประสงค์	กิจกรรม	ตัวชี้วัด	ค่าเป้าหมาย	ผลการดำเนินงาน
เพื่อสำรวจความหลากหลายของพันธุ์พืชพื้นถิ่นในตำบลหูก้านบ อำเภอ ปะคำ จังหวัดบุรีรัมย์	สำรวจพืชพื้นถิ่นในศูนย์การเรียนรู้ปะคำตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์	1. ข้อมูลพืชพื้นถิ่น	สำรวจพื้นที่ 4 ไร่	1. ได้ข้อมูลพืชพื้นถิ่น จำนวน 81 ชนิด มีรายละเอียดเกี่ยวกับคุณลักษณะของต้น ใบ และสรรพคุณ จะนำไปสู่การจัดทำเป็นตำรา 2. จัดเก็บในรูปแบบเว็บเพจ https://www.itbru.com/localplants/?cat=13
เพื่อจัดทำเส้นทางการเรียนรู้พืชพื้นถิ่นภายในศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงของมหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ (ศูนย์ปะคำ) ตำบลหูก้านบ อำเภอปะคำ จังหวัดบุรีรัมย์	การวิเคราะห์จุดเด่นของป่า เช่น พืชที่มีเอกลักษณ์ที่โดดเด่นจัดทำเส้นทางเพื่อการเรียน	1.เส้นทางเดินป่าพื้นถิ่นเพื่อการเรียนรู้ 2.ข้อมูลสารสนเทศเกี่ยวกับพืชพื้นถิ่น	เส้นทางในพื้นที่ป่า 4 ไร่ มีระยะทางเดิน 200 เมตร	มีเส้นทางเดินป่าเพื่อการเรียนรู้พืชชนิดต่างๆ ด้วยระยะทาง 200 เมตร และจัดทำข้อมูลสารสนเทศด้วยการสแกน QR Code เพื่อศึกษาข้อมูลพืชชนิดต่างๆ ซึ่งได้จัดทำเป็นจุดให้ความรู้ 26 จุด เพื่ออธิบายข้อมูล เช่น เกาพันซ้าย ตัวเหลียม ตูมกา ปรง พลวง หนามแท่ง เป็นต้น
เพื่อหาแนวทางการมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ความหลากหลายพืชพื้นถิ่น	1.ได้ทำการเปิดพื้นที่เป็นฐานเรียนรู้ป่าพื้นถิ่น 2.ประชาสัมพันธ์เชิญโรงเรียนที่อยู่ในพื้นที่นำนักเรียนเข้ามาเรียนรู้	จัดกิจกรรมการเรียนรู้ป่าพื้นถิ่น	67 คน	1.ทำการเปิดฐานรู้เรียนรู้ป่าพื้นถิ่น และประชาสัมพันธ์ให้กับผู้บริหาร ผู้นำ และหน่วยงานในพื้นที่ เมื่อวันที่ 20 กรกฎาคม 2566 2. การส่งเสริมการเรียนรู้ป่าพื้นถิ่น โดยมีกลุ่มเป้าหมายเยาวชน

วัตถุประสงค์	กิจกรรม	ตัวชี้วัด	ค่าเป้าหมาย	ผลการดำเนินงาน
				จากโรงเรียนในพื้นที่ เช่น โรงเรียนไทยเจริญ โรงเรียนบ้านสุขสำราญ โรงเรียนปะคำ พืษาคม และนักศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ 3..ให้ปราชญ์ชาวบ้านเป็นวิทยากรนำอธิบายประโยชน์ของป่า และสรรพคุณของพืชแต่ละชนิด คือ พ่อวินัย บุราศรี ปราชญ์ชาวบ้านอยู่บ้านปลื้มพัฒนา ตำบลโคกมะม่วง อำเภอบัวชุม จังหวัดบุรีรัมย์ 4. การปลูกสมุนไพรเพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้เพิ่มเติม ซึ่งเป็นสมุนไพรใกล้ตัว ซึ่งเป็นข้อมูลได้จากการแลกเปลี่ยน ทำให้ได้จัดทำแปลงปลูกพืชสมุนไพร

การลงพื้นที่พบปราชญ์ชาวบ้านเพื่อศึกษาองค์ความรู้สมุนไพรจากป่าและจากบ้าน เป็นผู้ในท้องถิ่นคนสำคัญที่จะเชื่อมสัมพันธ์สู่การเป็นวิทยากร และการถ่ายทอดความรู้ประโยชน์จากป่า ตลอดจนให้ข้อมูลคุณสมบัติของพืชจากป่าพื้นถิ่นในศูนย์การเรียนรู้ จะได้ขยายผลและบูรณาการการทำงานร่วมกันในการอนุรักษ์พันธุ์กรรมพืชและปกป้องรักษาป่าพื้นถิ่น

ภาพที่ 3 พ่อวินัย บุราชี ราษฎ์ชาวบ้าน บ้านปลื้มพัฒนา ตำบลโคกมะม่วง
อำเภอปะคำ จังหวัดบุรีรัมย์

ผลผลิตของโครงการ (OUT-PUT)

1. ฐานข้อมูลพืชพื้นถิ่น ในรูปแบบเอกสาร และในรูปแบบเว็บไซต์

<https://www.itbru.com/localplants/?cat=13>

2. เส้นทางการเรียนรู้ป่าพื้นถิ่นที่มีความยาว 200 เมตร และมีข้อมูลสารสนเทศเพื่อให้อ่านเพิ่มเติมด้วยการสแกนคิวอาร์โค้ด (QR Code) จำนวน 26 จุด

3. การจัดกิจกรรมการเรียนรู้

ผลลัพธ์ของโครงการ (OUTCOME)

1. มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ได้สะท้อนบทบาทในขับเคลื่อนงานโครงการพระราชดำริด้านการอนุรักษ์พันธุ์พืช และก่อให้เกิดแหล่งเรียนรู้ที่ด้านความหลากหลายทางชีวภาพเพื่อประโยชน์การศึกษา และการอนุรักษ์รักษาธรรมชาติสิ่งแวดล้อมไว้

2. เกิดการปลูกจิตสำนึกร่วมกันระหว่างชุมชนและสถาบันการศึกษาต่อคุณค่าและประโยชน์ของความหลากหลายทางพืชพื้นถิ่น

3. เป็นแหล่งเรียนรู้ให้กับสถานศึกษาในพื้นที่ได้เข้ามาเรียนรู้และจัดทำกิจกรรมเชิงสร้างสรรค์ต่างๆ ได้ สร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างสถาบันกับชุมชน

ปัญหา อุปสรรคในการดำเนินโครงการฯ

การสำรวจข้อมูลในช่วงปีงบประมาณกับพืชอาจไม่สอดคล้องกัน เช่น แล้งพืชยังไม่เกิด ต้องรอฤดูฝน โดยเฉพาะตระกูลพืชหัว หรือบางที่ได้ใบ แต่ยังไม่ได้ออก ผล เป็นต้น การเก็บข้อมูลพืชต้องใช้เวลารอบปี 12 จึงต้องจะสามารถเก็บข้อมูลได้รอบด้าน

ส่วนที่ 4 สรุปผลและข้อเสนอแนะ

โครงการสำรวจความหลากหลายและการจัดทำเส้นทางเรียนรู้พันธุ์พืชพื้นถิ่น ภายในศูนย์การเรียนรู้ประจำตำบลหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ ตำบลทูนานบ อำเภอปะคำ จังหวัดบุรีรัมย์ เป็นการสนองพระราชดำริโครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชอันเนื่องมาจากพระราชดำริ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ได้สำรวจชนิดของพืชพื้นถิ่นที่ยังมีอยู่ในป่าพื้นที่เป้าหมายขนาด 6 ไร่ ที่ยังมีความอุดมสมบูรณ์ มีพืชจำนวน 81 ชนิด ที่ได้เก็บรวบรวมไว้ในครั้งนี้ และได้จัดทำฐานข้อมูลออนไลน์ผ่านเว็บเพจ สามารถที่จะพัฒนาปรับปรุงข้อมูลไปได้อย่างต่อเนื่อง และจะจัดทำในรูปของเอกสารวิชาการเกี่ยวกับพันธุ์ไม้ในศูนย์การเรียนรู้ที่น่าสนใจ ในส่วนของเส้นทางการเรียนรู้ได้พัฒนาเส้นทางเดินป่าในพื้นที่ที่เป็นทางเดินเท้า มีความยาวของระยะทางการเดินป่า 200 เมตร มีระบบข้อมูลสารสนเทศพืชในรูปแบบคิวอาร์โค้ด (QR code) ประจำเส้นทางเดิน จำนวน 26 จุด เช่น เถาพันช้าย หนามแท่ง มะหาด มะขามป้อม ประป่า เหลี่ยม พลวง กลอย เป็นต้น ผู้ที่เดินทางศึกษาสามารถสแกนศึกษาข้อมูลเบื้องต้นได้อย่างสะดวก

สำหรับกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ได้ประสานโรงเรียนในพื้นที่รับรู้ข้อมูลเพื่อจัดกิจกรรมการเรียนรู้เกี่ยวกับความหลากหลายของพืช และได้ทดสอบกิจกรรมการเรียนรู้กับนักเรียนและนักศึกษาจำนวน 67 คน ด้วยการใช้เส้นทางเดินป่าที่มีความยาว 200 เมตร พร้อมฟังคำบรรยายจากปราชญ์ชาวบ้านให้ความรู้ นำแนวคิดป่า 5 ระดับ และ ป่า 3 อย่างประโยชน์ 4 อย่าง นอกจากนี้ยังได้จัดกิจกรรมการแปรรูปใบไม้ให้เป็นปุ๋ยที่เน้นให้นักศึกษาได้ฝึกปฏิบัติการ ตลอดจนการปลูกป่าในพื้นที่เพิ่มเติม เป็นต้น หลังกิจกรรมมีการจัดทำสรุปความคิดเห็นต่อกิจกรรม ทำให้นักเรียน นักศึกษา สะท้อนความรู้สึก

ต่อกิจกรรมว่าเป็นกิจกรรมที่ให้ความรู้และสร้างความเข้าใจได้ดีต่อความสำคัญของป่าไม้เพราะได้เห็น ต้นไม้จริง เห็นประโยชน์จากป่า เห็นความสวยงามของป่า ของต้นไม้ และหลายคนเพิ่งรู้ว่ายังมีแหล่งเรียนรู้

ข้อเสนอแนะ

1. การประชาสัมพันธ์แหล่งเรียนรู้ป่าพื้นที่นั้นให้เป็นที่รู้จัก และรณรงค์การอนุรักษ์และปลูกเพื่อขยายพื้นที่ป่าให้มากยิ่งขึ้น
2. การจัดบูรณาการเรียนการสอนกับกิจกรรมป่าพื้นที่นั้น เช่น การทำวิจัยของนักศึกษา การแปรรูปผลิตผลจากผลไม้ป่าป่าเพื่อเป็นสินค้าของศูนย์การเรียนรู้
3. การเก็บข้อมูลพืชเพิ่มเติมเพราะยังมีพืชหลายชนิดโดยเฉพาะพืชหัวใต้ดินการเก็บข้อมูลให้อยู่ในช่วงฤดูกาลที่เหมาะสม เป็นต้น
4. การสร้างกิจกรรม

ภาคผนวก

ภาคผนวก 1 ภาพประกอบการดำเนินโครงการ

ภาคผนวก 2 ตัวอย่างรายการพืชพื้นถิ่น ศูนย์การเรียนรู้ปะคำ ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ชิงช้าชาลี (บอระเพ็ดตัวผู้)

ชื่อท้องถิ่น: จุ่งจะลิงตัวแม่ (ภาคเหนือ)/ จุ่งจะริงตัวพ่อ (ภาคเหนือ)/ บรเพ็ชร บรเพ็ชร์ ชิงช้าลี (ภาคกลาง)/ ตะชีคี่ ตะคี่ ตะชีคิ (กะเหรี่ยง ภาคเหนือ)

ชื่อสามัญ: Heart-leaved Moonseed,

Gulanha Tinospora

ชื่อวิทยาศาสตร์: *Tinospora baenzigeri* Forman

ชื่อวงศ์: MENISPERMACEAE

สกุล: *Tinospora*

สรรพคุณตำรายา

*เถา รสขม สรรพคุณ แก้พิษฝีดาษ แก้ไข้ ไข้เพื่อโลหิต แก้ฝีภาพ บำรุงกำลัง บำรุงธาตุ เจริญอาหาร ทำให้เลือดเย็น แก้มะเร็ง

*ใบ รสขมเมา สรรพคุณ ฆ่าพยาธิผิวหนัง แก้มะเร็ง

*ดอก รสขมเมา สรรพคุณ ขับพยาธิในท้อง แก้อาเจียน ปวดฟัน แก้แมลงเข้าหู

ตูปหมอบ หรือเปราะป่า

ชื่อท้องถิ่น : ตูปหมอบ วานตูปหมอบ (ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ) เปราะ เปราะเถื่อน (ปราจีนบุรี, ชุมพร), เปราะ หัวหญิง (กระบี่), เปราะเขา เปราะป่า เป็นต้น

ชื่อสามัญ : Peacock ginger, Resurrection lily

ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Kaempferia marginata* Carey ex Roscoe

จัดอยู่ในวงศ์ ขิง (ZINGIBERACEAE)

สรรพคุณของเปราะป่า

หัวหรือเหง้า ได้ดินใช้ผสมกับตัวยาอื่นเพื่อเข้าตำรับยา ใช้เป็นยาอายุวัฒนะ (หัว) ใช้เป็นยาแก้ไข้ ช่วยแก้หวัด โดยใช้หัวตำผสมกับหัวหอม ใช้สูดดมระเหยไอน้ำจะช่วยบรรเทาอาการได้ หัวช่วยแก้ไอ แก้กำเดา รักษาลมพิษ หรือตำพอกอาการอักเสบเนื่องจากถูกแมลงสัตว์กัดต่อย **ดอกเปราะป่า** ช่วยแก้ อาการอักเสบตาและ **ใบ** ใช้ต้มกับน้ำดื่มเป็นยาแก้ลมพาต กินใบอ่อนเป็นผักจิ้มน้ำพริกได้

ชื่อเครื่องยา กำลังเลือดม้า

ชื่ออื่นๆของเครื่องยา ประดงเลือด

ชื่อพืชที่ให้เครื่องยา กำลังเลือดม้า

ชื่ออื่น(ของพืชที่ให้เครื่องยา) มะม่วงเลือดน้อย ประดงเลือด ประดงไฟ เลือดควาย

ชื่อวิทยาศาสตร์ *Knema angustifolia* (Roxb.) Warb.

ชื่อวงศ์ Myristicaceae

ลักษณะภายนอกของเครื่องยา : เปลือกสีน้ำตาลเข้ม มีตำขาวประปราย เปลือกแตกเป็นร่องยาว เนื้อไม้สีเหลือง และเปลือกในมีน้ำยางสีแดงเข้ม เปลือกต้นและเนื้อไม้ มีรสหวาน เย็น เปื้อนมาเล็กน้อย

สรรพคุณ

หมอยาพื้นบ้าน : ใช้รักษาประดงต่าง ๆ แก้มัดประดงผื่นคัน แดงทั้งตัว แก่ปวดแสบปวดร้อน มีน้ำเหลืองไหล เปลือกต้นและเนื้อไม้ ใช้เป็นยาขับล้างในระบบเลือด น้ำเหลือง แก่โรคกระษัยไตพิการ แก่โรคเกี่ยวกับทางเดินปัสสาวะ แก่ภูมิแพ้ ผื่นคัน น้ำเหลืองเสีย

ยาพื้นบ้าน : ใช้ เปลือกต้น แขน้ำดื่ม บำรุงกำลัง เปลือกต้นหรือใบ ต้มน้ำดื่ม แก่โรคโลหิตจาง

ต้นแดง แดง หรือ ต้นแดง

ชื่อสามัญ Iron wood, Irul, Jamba, Pyinkado

ต้นแดง ชื่อวิทยาศาสตร์ *Xylia xylocarpa* (Roxb.) Taub. (ชื่อพ้องวิทยาศาสตร์ *Acacia xylocarpa* (Roxb.) Willd., *Inga xylocarpa* (Roxb.) DC., *Mimosa xylocarpa* Roxb., *Xylia dolabriformis* Benth.) และอีกชนิดที่มีชื่อวิทยาศาสตร์ว่า *Xylia xylocarpa* var. *kerrii* (Craib & Hutch.) I.C.Nielsen (ชื่อพ้องวิทยาศาสตร์ *Xylia kerrii* Craib & Hutch.) ทั้งสองชนิดเป็นพรรณไม้ที่จัดอยู่ในวงศ์ถั่ว (FABACEAE หรือ LEGUMINOSAE) และอยู่ในวงศ์ย่อยสีเสียด (MIMOSOIDEAE หรือ MIMOSACEAE)

สรรพคุณของต้นแดง

เปลือกมีรสฝาด ช่วยสมานธาตุ (เปลือก)

ช่วยบำรุงหัวใจ (ดอก)

แก่นบำรุงโลหิต แก่นนำมาใช้ผสมยาแก้ซางโลหิต (แก่น)

ช่วยแก้โรคพิษ (แก่น)

ช่วยแก้พิษโลหิต ช่วยดับพิษ แก้ไข้กาฬ (แก่น)

ดอกนำมาใช้ผสมเป็นยาแก้ไข้ (ดอก)

แก่นช่วยแก้ไข้ท้องเสีย (แก่น)

ช่วยแก้อาการท้องร่วง (เปลือก)

ช่วยแก้อาการปวดอักเสบของฝีชนิดต่าง

ๆ

(แก่น)

ผักเชียง

ชื่อท้องถิ่น : เชียง

ชื่อสามัญ : ผักเชียงเล็ก

ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Smilax davidiana* A.DC.

ชื่อวงศ์ : SMILACACEAE

ส่วนที่ใช้ : หัว ยอดอ่อน

วิธีการใช้ : กินสด ตำรับประทาน

ลักษณะวิสัยผักเชียงเล็ก :

เป็นไม้เลื้อย ล้มลุก มีเหง้าและหัวสะสมอาหาร หรือรากสะสมอาหารอยู่ใต้ดิน หัวมีลักษณะเปลือกแข็งสีน้ำตาลเข้ม มีลักษณะเรียวยาวรูปกระสวย แตกแยกออกจากเหง้าในทุกทิศทาง เนื้อในหัว สีขาวนวลมีน้ำสะสมอยู่มาก ลำต้นเป็นเถาเลื้อย งอกออกมาในช่วงปลายฤดูแล้งเข้าสู่ช่วงต้นฤดูฝน มีหนามแข็งเล็กๆ ขึ้นตามเถา เลื้อยเกาะไปตามต้นไม้ชนิดอื่น ใบเป็นใบรูปไข่ โคนใบแหลม ปลายใบมนหรือแหลม ใบอ่อนหรือยอดอ่อนจะมีสีเขียวปนม่วง ยอดอ่อนมีมือเกาะ ผิวใบเรียบเป็นมัน ขอบใบเรียบ ใบอ่อนมีรสเปรี้ยวฝาด ดอกเป็นดอกช่อกระจุก ออกเป็นพวงตามตาข้างของลำต้น กลีบดอกสีขาว ผลออกเป็นพวง ผลรูปทรงกลมรี ผลอ่อนสีเขียว ผลสุกสีแดงหรือสีม่วง

สรรพคุณ :

หัวหรือรากเป็นยาแก้ไอ ทำให้ชุ่มคอ ยอดอ่อน กินเป็นผักหรือใส่แกง

สั้มลม หรือ “เครือสั้มลม”

ชื่อวิทยาศาสตร์ : Aganonerion polymorphum Spire

ชื่อท้องถิ่น : สั้มลม , เครือสั้มลม

ชื่อวงศ์ : ตีนเป็ด (APOCYNACEAE)

สั้มลมเป็นพืชที่พบในภูมิภาคอินโดจีนเท่านั้น มักจะพบทั่วไปตามป่า เป็นต้นที่มีรสเปรี้ยวจึงนิยมนำมารับประทานและเป็นต้นที่สามารถนำส่วนต่าง ๆ มาปรุงในอาหารได้หลายส่วน สามารถนำใบและยอดอ่อนมารับประทานในรูปแบบของผักสดจิ้มกับน้ำพริกได้ นอกจากนั้นทั้งต้นยังเป็นยาสมุนไพรได้อีกด้วย

สรรพคุณของสั้มลม

- ลำต้น นำลำต้นมาต้มกับน้ำแล้วดื่ม
 - ใบ แก้ลมวิงเวียน แก้อาการหน้ามืดตาลายและช่วยแก้อาการกระหายน้ำ ด้วยการนำใบสดมาเคี้ยวกินเป็นยา
 - ราก ช่วยขับลม แก้กลิ้มเนื้อท้องเกร็ง ด้วยการนำรากมาต้มกับน้ำแล้วดื่มเป็นยา รักษาอาการปัสสาวะขัด ด้วยการนำรากมาผสมกับสมุนไพรชนิดอื่น เช่น ผสมกับกำแพงเจ็ดชั้น แก้ปวดเมื่อย
- สรรพคุณจากทั้งต้น แก้อาการคัน ด้วยการนำทั้งต้นมาต้มกับน้ำแล้วอาบ

ตูมกา

ชื่อท้องถิ่น ตูมกา ขี้กา มะตูมกา

ชื่อสามัญ ตูมกาขาว

ชื่ออื่นๆ กลั้วแซ กลั้วอี กลั้วอี ขี้กา ปลูเวียต มะตัง มะตังตัน มะตังหมาก

ชื่อวิทยาศาสตร์ *Strychnos nux-blanda* A.W.Hill

ชื่อวงศ์ STRYCHNACEAE

สรรพคุณ:

ทุกส่วนของต้นมีพิษ เป็นยาอันตรายมาก ทำให้ถึงตายได้ การนำมาทำเป็นยาต้องฆ่าฤทธิ์ ตามกรรมวิธีในหลักเภสัชกรรมไทยเสียก่อน ต้องระมัดระวังการนำมาใช้เพื่อการบริโภค

ตำรายาไทย: เรียกเมล็ดแก่แห้งว่า “**โกฐกะกลิ้ง**” ใช้เป็นยาขมเจริญอาหาร บำรุงหัวใจ ขับน้ำย่อย เมล็ด มีพิษมากต้องระมัดระวังในการใช้ ทางยา เมล็ดมีรสเมาเบื่อขมจัด บำรุงธาตุ บำรุงหัวใจให้เต็นแรง แก้อัมพาต แก้อิดโรย แก้ไข้เจริญอาหาร ขับน้ำย่อย กระตุ้นประสาทส่วนกลาง บำรุงประสาท หูตาจมูก บำรุงเพศของบุรุษ บำรุงกล้ามเนื้อกระเพาะอาหาร ลำไส้ ให้แข็งแรง แก้อิโธอันเกิดจากปากคอฟิกการ ขับพยาธิ ขับปัสสาวะ แก้พิษงู พิษตะขาบแมลงป่อง แก้ลมกระเพมในท้อง แก้กลิ้นไส้ แก้ลมพานไส้ แก้ริดสีดวงทวาร แก้โลหิตพิการ ทำให้ตัวเย็น แก้ลมคุดทวาร ขับลมในลำไส้ แก้นอนใน แก้ไตพิการ แก้เส้นตาย แก้เหน็บชา แก้เนื้อชา แก้กระษัย แก้ปวดเมื่อย

ข้อควรระวัง ห้ามประชาชนทั่วไปนำมาใช้เอง ต้องอยู่ภายใต้การควบคุมของแพทย์ เนื่องจากมีพิษมาก

ต้นอีทก

ชื่อพื้นถิ่น ต้นอีทก

ชื่อสามัญ น้ำใจใคร่

ชื่อวิทยาศาสตร์ *Olax psittacorum* (Willd.) Vahl จัดอยู่ในวงศ์ OLACACEAE

ชื่ออื่นๆ เช่น กระทอก กระทอกม้า (ราชบุรี) กระทกรก (กลาง) กระดอกลง (สุพรรณบุรี) ควยเซียง (นครราชสีมา) นางจุม นางชม (เหนือ) ผักรูด (สุราษฎร์ธานี) กระเดาะ (สงขลา)

ประโยชน์

การใช้ประโยชน์ของน้ำใจใคร่ (ผักอีทก) สามารถนำมาเป็นอาหาร ยอดอ่อน เป็นผักสดหรือ ลวก
นึ่ง ถ้าห่อใบตองย่างไฟจะมีกลิ่นหอม รสชาติหวานและมันมากขึ้น จิ้มน้ำพริก

สรรพคุณ เป็นยาสมุนไพรบำรุงน้ำนม ราก รสสุขุม ต้มดื่ม แก้ไข้ แก้ตัวร้อน ขับพยาธิ ใบ มีรสฝาดร้อน
ใช้ตำสมัศจรรย์ แก่หวัดคัดจมูก แก้ปวดศีรษะ เป็นต้น

กำแพงเจ็ดชั้น

ชื่อพื้นถิ่น ต้นตะไเก้, ตาไเก้

ชื่อสามัญ กำแพงเจ็ดชั้น

ชื่อสมุนไพร กำแพงเจ็ดชั้น ต้นตาไเก้ ต้นตะไเก้ (พื้นถิ่น)

ชื่อวิทยาศาสตร์ *Salacia chinensis* L.

ชื่อพ้อง *Salacia prnoides*

ชื่อวงศ์ Celastraceae (Hippocrateaceae)

สรรพคุณ

ยาพื้นบ้าน ใช้ ต้น รสเมาเบื่อฝาดสุขุม ต้มน้ำดื่ม หรือดองสุรา แก้ปวดเมื่อย หรือเข้ายา
ระบาย (ผสมกับรากตูมกาขาว รากชะมวง และรากปอตอน) บำรุงโลหิต ฟอกโลหิต แก้โลหิตเป็นพิษทำให้
ร้อน แก้โลหิตจาง แก้ผอมแห้งแรงน้อย ทำให้อยากอาหาร ขับระดูขาว แก้ปวดตามข้อ แก้ไขข้อพิการ เข้า
ข้อ แก้ประดง ขับผายลม ฟอกและขับโลหิตระดู รักษาโรคตับอักเสบ (ผสมกับเปลือกต้นมะตูม) แก้หืด
(ผสมกับแก่นพลับพลึง แก่นโมกหลวง ต้นสบู่ขาว ต้นพลองเหมือด แก่นจำปา และต้นคำรอก) แก้เบาหวาน
(ผสมกับรากทองพันชั่ง หัวข้าวเย็นเหนือ หัวข้าวเย็นใต้ หัวร้อยรู แก่นสัก และหญ้าชันกาดทั้งต้น) ราก รส
เมาเบื่อฝาด ต้มหรือดองสุราดื่ม ขับเลือดระดู บำรุงโลหิต ขับพิษร้อนของโลหิต แก้ลมอัมพฤกษ์ รักษาโรค
ตา บำรุงน้ำเหลือง ใบ แก้มูกติด (ระดูขาว) ขับระดู ดอก แก้บิดมูกเลือด แก่นและราก ต้มน้ำดื่มเป็นยา
ระบายแก้เส้นเอ็นอักเสบ

ต้นอ้อยช้าง

ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Lannea coromandelica* (Houtt.) Merr.

ชื่อสามัญ : “Wodier tree”

ชื่อวงศ์ : วงศ์มะม่วง (ANACARDIACEAE)

ชื่อพ้อง : *Dialium coromandelicum* Houtt.

ชื่อท้องถิ่น : ภาคกลางเรียกว่า “อ้อยช้าง” ภาคเหนือเรียกว่า “กูก กูก” จังหวัดอุบลราชธานีเรียกว่า “กอกกั้น กอกกั้น” จังหวัดราชบุรีเรียกว่า “ตะคร้า” จังหวัดสุราษฎร์ธานีเรียกว่า “ซาเกะ”

สรรพคุณของอ้อยช้าง

สรรพคุณจากเปลือกต้น เป็นยาธาตุ ช่วยทำให้เจริญอาหาร เป็นยาตำรักษาทะพิษและการและอ่อนเพลีย รักษาอาการปวดฟัน แก้เสมหะเหนียว ช่วยแก้อาการท้องอืดและท้องเฟ้อ เป็นยาแก้ปวดท้องหรือท้องร่วง เป็นยาใส่แผล ช่วยสมานแผลและเป็นยาห้ามเลือด แก้ผิวหนังพุพองหรือเน่าเปื่อย ช่วยรักษาโรคเกาต์ แก้ปวด แก้วรอยฟกช้ำ เป็นต้น

สรรพคุณจากใบ ช่วยแก้อาการปวดประสาท รักษาโรคเท้าช้าง รักษาอาการอักเสบ แก้อาการแผลงและรอยฟกช้ำ แก้ไอเป็นเลือด โดยตำรายาพื้นบ้านอีสานนำใบมาผสมกับใบไพล ใบหวดหม่อนแล้วนำมาบดให้เป็นผงกินกับน้ำเข้าเย็น

สรรพคุณจากแก่น ช่วยแก้เสมหะ ช่วยบรรเทาอาการกระหายน้ำ ทำให้ชุ่มชื้นในลำคอ เกิดความชุ่มชื้นในอก และเปลือกต้น แก้ท้องเสีย ด้วยการนำรากและเปลือกต้นมาต้มกับน้ำดื่มเป็นยา

ต้นเหมือดแอ่

ต้นพลองเหมือด หรือ เหมือดแอ่

ชื่อท้องถิ่น เหมือดแอ่ , เหมียต พลองดำ

ชื่อสามัญ พลองเหมือด

ชื่อวิทยาศาสตร์ Memecylon edule Roxb. จัดอยู่ในวงศ์โคลงเคลง (MELASTOMATACEAE)

สรรพคุณของพลองเหมือด

1. พลองเหมือดมีสรรพคุณเป็นสมุนไพรใช้บำรุงเลือด บำรุงน้ำนม เมื่อนำไปผสมกับเหมือดโลดใช้ปรุงเป็นยาแก้ไข้ป่า
2. ลำต้นเมื่อนำมาตัดแล้วเอาไปเผาไฟ จะมีน้ำเลี้ยงออกมาตรงบริเวณรอยตัด เมื่อตะเอา น้ำเลี้ยงมาถูฟัน ก็จะช่วยทำให้เหงือกและฟันแข็งแรงขึ้น
3. รากหรือลำต้นสามารถนำมาต้มเป็นยาต้มแก้โรคกระเพาะได้
4. รากหรือลำต้นนำไปต้มผสมกับแก่นพลับเพลา แก่นจำ แก่นโมกหลวง ต้นสบู่ขาว ต้นกำแพงเจ็ดชั้น นำมาต้มรักษาโรคหัดได้
5. ต้นและใบ นำไปต้มเป็นน้ำดื่มวันละ 2 ครั้งหลังอาหารเช้า เย็น ครั้งละ 1 แก้ว สามารถช่วยขับปัสสาวะ แก้ปัสสาวะขัดได้
6. รากใช้ผสมกับสมุนไพรชนิดอื่น นำไปต้มเป็นน้ำดื่ม ช่วยแก้ประดง หรืออาการโรคผิวหนังมีผดคันขึ้นเป็นเม็ดและมักมีอาการไ้ร่วมด้วย
7. น้ำยางจากลำต้นนำมาใช้ทาเส้นเท้าเพื่อลดรอยแตกได้

ผักต้วหรือผักแต้ว

ชื่อผักต้ว หรือ ผักแต้ว

ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Cratoxylum formosum*

วงศ์ : CLUSIACEAE

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์ ต้ว พบมากในป่าเบญจพรรณแถบภาคอีสาน ต้วเกลี้ยง ร้าเง็ง (สุรินทร์; บุรีรัมย์)
ในพื้นที่ของศูนย์การเรียนรู้ปะคำ มีต้วขาวเป็นจำนวนมาก ลำต้นขาวนวล และมีตุ่มหนามใหญ่ตามลำต้น
ต้วเป็นผักป่าที่ชาวอีสานนำมาบริโภคใบสด และหรือทำแกง

สรรพคุณของต้นแต้ว

เปลือก น้ำต้มเปลือกกินแก้ธาตุพิการ และเปลือกใช้ทำสีย้อมผ้า แก่นใช้แช่น้ำดื่ม แก้เลือดไหลไม่
หยุด

น้ำยาง ยางจากเปลือกต้นทาแก้คัน และใช้ทาแก้รอยแตกของสันเท้า ใช้ทาสมานแผล

ราก แก้อาการปวดท้อง ผสมกับหัวเหว้หมูและรากปลาไหลเผือก ต้มดื่มวันละ 3 ครั้ง แก่
ปัสสาวะเลือด กลั้นปัสสาวะไม่อยู่

รากและใบ ใช้แก้ปวดท้อง ต้มผสมกับน้ำมันมะพร้าวทาแก้โรคผิวหนังบางชนิด

มะเเฒ่า หมากเเฒ่า

ชื่อท้องถิ่น : หมากเเฒ่า (ภาคอีสาน), หมากเเฒ่า บ่าเเฒ่า (ภาคเหนือ), มะเเฒ่า ต้นเเฒ่า (ภาคกลาง),
เเฒ่า, เเฒ่าเสี้ยน, หมากเเฒ่าหลวง, มะเเฒ่าหลวง, มัดเซ เป็นต้น

ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Antidesma puncticulatum* Miq.

จัดอยู่ในวงศ์ : มะขามป้อม (PHYLLANTHACEAE)

สรรพคุณ

ใบและผล ต้มน้ำอาบแก้อาการขีดเหลือง โลหิตจาง เลือดไหลเวียนไม่ดี

เปลือกต้น มีรสฝาด สมาน บำรุงกำลัง ใบ ทาแก้ปวดศีรษะ แก้โรคผิวหนัง ท้องบวม

ผล ใช้ทำยาพอกแก้อาการปวดศีรษะ แก้รังแค แก้ช่องท้องบวม ใช้ผสมกับน้ำอาบแก้อาการไข้

ลำต้นและราก รสจืด บำรุงไต ขับปัสสาวะ แก้กระษัย แก้มดลูกพิการ และตกขาว แก้ซางเด็ก

บำรุงไต แก้ปวดเมื่อยตามร่างกาย

ต้นรากสามสิบ

ชื่อสมุนไพร รากสามสิบ

ชื่อท้องถิ่น ผักชีข้าง (หนองคาย) ผักหนาม (นครราชสีมา) สามร้อยราก (กาญจนบุรี) สามสิบ
ชีข้าง ม้าสามตอน จ้วงเครือ (เหนือ) เป็นต้น

ชื่อวิทยาศาสตร์ *Asparagus racemosus* Willd.

ชื่อวงศ์ Asparagaceae

สรรพคุณ

ยาสมุนไพรพื้นบ้านจังหวัดอุบลราชธานี ใช้ ราก ต้มน้ำดื่ม แก้กิดสีดวงทวาร ช่วยขับลม

ตำรายาไทย ใช้ ราก ซึ่งมีรสเย็น หวานชุ่ม ใช้แก้ขัดเบา ขับปัสสาวะ และขับเสมหะ บำรุงเด็กในครรภ์ บำรุงตับปอด แก้ตับปอดพิการ บำรุงกำลัง แก้กระษัย

ยาพื้นบ้าน ใช้ ทั้งต้นหรือราก ต้มน้ำดื่ม แก้กิดเลือด และโรคคอกพอก ราก มีรสเย็นเย็น กินเป็นยาแก้พิษร้อนในกระหายน้ำ แก้ปวดเมื่อย ครั่นตัว ฝนทาแก้พิษแมลงป่องกัดต่อย แก้ปวดฝี ทำให้เย็น ถอนพิษฝี พิษปวดแสบปวดร้อน ช่วยบำรุงเด็กในครรภ์ บำรุงตับ ปอด บำรุงกำลัง ผสมกับเหง้าชิงป่า และต้นจันทน์แดงผสมเหล้าโรงใช้เป็นยาแก้วิงเวียน ทั้งต้นหรือราก ต้มน้ำดื่ม แก้กิดเลือด และโรคคอกพอก ผล มีรสเย็น ปรุนเป็นยาแก้พิษไข้เซื่องซึม แก้พิษไข้กลับ ไข้ซ้ำ มักใช้ร่วมกับผลราชดัด เพื่อดับพิษไข้จากบิดเรื้อรัง

เถาพันซ้าย

ชื่อสามัญ : เถาพันซ้าย

ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Spatholobus parviflorus* (DC.) Kuntze

ชื่อวงศ์ : LEGUMINOSAE-PAPILIONOIDEAE

ชื่อท้องถิ่น : เถาทองเลื้อย (ราชบุรี), เครือเขาคู้ (ประจวบคีรีขันธ์), กวางผู้ เครือเขาคู้
ตาลานเครือ (ภาคเหนือ), จานเครือ (ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ),

ประโยชน์ของเถาพันซ้าย

คนอีสานนำไปอ่อนมาห่อขนม หรือใช้ประโยชน์แทนใบตองกล้วย

สรรพคุณทางยา

ชาวเขาเผ่าอิก้อ แม่ัว กระเหรี่ยงใช้ ต้น ใบ ต้มน้ำดื่ม แก้ปวดท้อง อาหารไม่ย่อย อาหารเป็นพิษ
โรคกระเพาะอาหาร กระตุ้นกำหนด ช่วยให้มีบุตรง่าย บำรุงเลือด แก้ปวดประจำเดือน เลือดลมเดินไม่
สะดวก ตำคั้นน้ำทาหรือพอกแก้โรคผิวหนัง ผื่นคัน หูด ต้มน้ำให้สตรีหลังคลอดอาบ เป็นยาพื้นบ้าน

เปลือกต้น 1 กำมือ ต้มน้ำดื่ม แก้ตกเลือด

เถา ใช้ปรุงเข้ายา ขับปัสสาวะ ขับเสมหะ ทำให้เส้นเอ็นหย่อน

ใบสด ใช้ช้กับปูนทาพอกเป็นยารักษาแผลสด

กระพุ่มบก กระพุ่ม

ชื่อสามัญ Wild cinchona กระพุ่ม ชื่อวิทยาศาสตร์ *Neonauclea purpurea* (Roxb.) Merr. (ชื่อพ้องวิทยาศาสตร์ *Anthocephalus chinensis* (Lam.) A. Rich. ex Walp.) จัดอยู่ในวงศ์เข็ม (RUBIACEAE) เช่นเดียวกับกระพุ่มนา

สมุนไพรกระพุ่ม มีชื่อท้องถิ่นอื่น ๆ ว่า ตะกู (จันทบุรี, นครศรีธรรมราช, สุโขทัย), ตะโกใหญ่ (ตราด), ตุ่มพราย, พุ่มพราย (ขอนแก่น), กระพุ่มบก กระพุ่มก้านยาว (กรุงเทพฯ), ตะโกส้ม (ชัยภูมิ, ชลบุรี), แคแสง (ชลบุรี), โกหว่า (ตรัง), กรองประหยัน (ยะลา), ตุ่มก้านช้าง ตุ่มก้านยาว ตุ่มเนียง ตุ่มหลวง (ภาคเหนือ), กระพุ่ม (ภาคกลาง, ภาคเหนือ), ตุ่มชี้หมู (ภาคใต้), กว่าง (ลาว), ปะแต๊ะ เปอแต๊ะ สะพรั่ง (กะเหรี่ยง-แม่ฮ่องสอน), ปาแย (มลายู-ปัตตานี) เป็นต้น

สรรพคุณ

ช่วยลดความดันโลหิต ใบและเปลือกต้นใช้ต้มกับน้ำกินเป็นยาแก้ไข้ น้ำต้มจากใบและเปลือกต้น ใช้อมกลั้วคอแก้อาการอักเสบของเยื่อเมือกในปาก เป็นยารักษาโรคในลำไส้ ด้วยการใช้ใบและเปลือกต้นนำมาต้มกับน้ำเป็นยากิน (ใบและเปลือกต้น)

ผลใช้เป็นยาฝาดสมานในโรคท้องร่วง (ผล) รากใช้ฝนหรือตำรับประทานเป็นยาเย็นช่วยดับพิษไข้ทั้งปวง แก้อั้วร้อน ช่วยดับพิษวัณโรค และดับพิษตานซางในเด็ก

ส้มขี้มอด

ชื่ออื่นๆ : ส้มขี้มอดขาว, ส้มขี้มอด (นครราชสีมา)

ชื่อสามัญ : ส้มสันดาน

ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Embelia subcoriacea* (C.B. Clarke) Mez

ชื่อวงศ์ : MYRSINACEAE

สรรพคุณทางยาของส้มขี้มอด

- แก่น ทำเป็นยาต้มแก้ไข้
- ใบ มีรสเปรี้ยว ใช้เป็นยาระบาย

ต้นปรงป่า

ชื่อวิทยาศาสตร์ของปรงป่า *Cycas siamensis* Miq.

จัดอยู่ในวงศ์ปรง (CYCADACEAE)

ต้นปรงป่า เป็นพรรณไม้ที่อยู่ตามภูเขา หรือในป่าโปร่งมีแสงแดดส่องถึงพืชชนิดนี้เมื่ออายุเยอะจะมีลำต้นสูง ใบที่แผ่ออกด้านข้างรอบลำต้น พบได้ทั่วไปกระจายอยู่ทั้งในประเทศไทย ลาว พม่า เวียดนาม และจีนตอนใต้ ในประเทศไทยนั้นพบได้ทุกภาคยกเว้นทางภาคใต้ มีขึ้นหนาแน่นในป่าเบญจพรรณแล้งและป่าเต็งรังทั่วไป ที่ความสูงประมาณ 20 – 1,000 เมตร จากระดับน้ำทะเล ชื่อวิทยาศาสตร์ของปรงป่า *Cycas siamensis* Miq. จัดอยู่ในวงศ์ปรง (CYCADACEAE) นอกจากนี้ยังมีชื่อท้องถิ่นอื่น ๆ ว่า ผง (ภาคอีสาน), ตาลปัตรฤาษี, ผักกูดบก, มะพร้าวเต่า, ปรงเหลี่ยม, โกโลโคติ, ตาซุจิดดี เป็นต้น

สรรพคุณของปรงป่า

ผลแก่สุก นำมาทำให้สุก สามารถนำมาทำเป็นแป้งใช้ปรุงเป็นยาแก้ไข้ ข้อเสื่อม หรือยาบำรุงไขข้อ (ผลแก่สุก)

ข้อควรระวัง : ผลสุกสด ๆ และยอดใบอ่อน ไม่ควรนำมารับประทานเด็ดขาด เพราะอาจทำให้อาเจียน หัวใจสั่น มีความอันตรายต่อสุขภาพมาก

ต้นเล็บแมว หรือเล็บเหยี่ยว

ชื่อท้องถิ่น : เล็บแมว, ยับเหยี่ยว (นครราชสีมา) พุทราขอ, เล็ดเหยี่ยว, เล็บเหยี่ยว (ภาคกลาง) มะต้นขอ, หนามเล็บเหยี่ยว, หนามหนาม (ภาคเหนือ) ยับยั่ว (ภาคใต้) สั่งคัน (สุราษฎร์ธานี, ระนอง) แสงคำ (นครศรีธรรมราช)

ชื่อสามัญ : เล็บเหยี่ยว

ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Ziziphus oenoplia* (L.) Mill. var. *oenoplia*

ชื่อวงศ์ : RHAMNACEAE

สรรพคุณทางยาของหมากเล็บแมว

ขับระดูขาว ขับปัสสาวะ แก้มดลูกพิการ แก้ฝีมดลูก แก้ฝีในมดลูก แก้โรคเบาหวาน แก้ไอ ทำให้ชุ่มคอ ยาระบาย

ส่วนของพืชที่นำมาใช้ทำยา ราก เปลือกต้น

ราก เปลือกกรสจืด ฝัองเล็กน้อย ผลรสเปรี้ยวหวานฝาดเย็น

การใช้ประโยชน์ทางยา

- รากและเปลือกต้น นำมาต้มดื่มเป็นยาแก้โรคเบาหวาน
- ลำต้นใช้ผสมกับเปลือกลำต้นนางพญาเสือโคร่ง ลำต้นฮ่อสะพานควาย แก่นฝาง ข้าวหลามดง จะค่านโตไม่รู้ล้ม ตานเหลือง น้ำกระเทียมโรง ไม้มะตูม และหว่ายาข้าวเย็น ผลสุกใช้รับประทานเป็นยาระบาย ช่วยแก้อาการปวดท้องจากโรคกระเพาะอาหาร รากเป็นยาขับพยาธิตัวกลม รากและเปลือกต้นมีรสจืดฝัองเล็กน้อย นำมาต้มดื่มเป็นยาขับปัสสาวะ ยาขับระดูขาวของสตรี ช่วยแก้ฝีมดลูก และฝีในมดลูกของสตรี
- ราก มีสรรพคุณช่วยในการย่อย และรักษาภาวะกรดเกิน
- ราก ใช้ฝนกับน้ำเป็นยาทาแก้ฝี

มะกอกเลื่อม บักเหลียม

ชื่อสมุนไพร มะกอกเลื่อม

ชื่อท้องถิ่น กอกกัน (อีสาน) มะกอกเกลื่อน (ราชบุรี) มะเลื่อม (จันทบุรี, พิชณุโลก) มะกอกเลือด (ใต้) โมกเลื่อม (ปราจีนบุรี) มะเกิ้ม (เหนือ) มั๊กเหลียม (จันทบุรี) มะเหลียม (นครราชสีมา) มะเหลียมหิน (มหาสารคาม)

ชื่อวิทยาศาสตร์ *Canarium sabulatum* Guillaumind

ชื่อพ้อง *Canarium kerrii* Craib, *C. vernosum*

ชื่อวงศ์ Burseraceae

สรรพคุณ

ตำรายาไทย ยาง รสฝาด ทาแก้เม็ดผื่นคัน และเป็นเครื่องหอม ผล เป็นยาแก้ไอ ขับเสมหะ แก่น้ำลายเหนียว แก่น รสเผื่อน แก้โลหิตระดูพิการ แก้ประดง ผลสด มีรสฝาดเปรี้ยว นำมาดองและแช่อิ่ม กินเป็นอาหาร เนื้อในเมล็ด สีขาวรับประทานได้ มีรสมัน ตำรายาพื้นบ้านอีสาน ใช้ เปลือกต้น ใช้รักษา โรคลักปิดลักเปิด ผล แก้ไอ ขับเสมหะ ชาวเขาเผ่าแม้ว ใช้ ทั้งต้น ต้มน้ำอาบ บำรุงร่างกายให้มีกำลัง แข็งแรง

ต้นสำโรง ส้มโอง (ภาษาถิ่น)

ชื่อภาษาอังกฤษ bastard poon tree

ชื่อวิทยาศาสตร์ Sterculia foetida

สรรพคุณต้นสำโรง

- ใบ มีคุณสมบัติเป็นยาระบายอ่อนๆ
- ผล เราใช้ส่วนของเปลือกมาเป็นยาบรรเทาอาการปวดท้องบิด และช่วยขับปัสสาวะ
- เมล็ด ใช้บดละเอียดและทาพอกไว้เพื่อสมานแผล หรือจะสกัดเอาน้ำมันเพื่อมาใช้ในครัวเรือนก็ได้
- เปลือกไม้ ทั้งแบบสดและแบบแห้งมีคุณประโยชน์หลายด้าน สามารถใช้เพื่อบำรุงโลหิต บรรเทาอาการบวม น้ำ และบรรเทาอาการที่เกิดจากโรคไส้เลื่อนได้
- เนื้อไม้ เหมาะแก่การทำเครื่องเรือนขนาดกลาง ไปจนถึงของใช้ขนาดเล็ก เช่น หีบใส่ของ ไม้จิ้มฟัน กระดานไม้ เป็นต้น

กลอย

- ชื่อท้องถิ่น : กลอย
- ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Dioscorea hispida* Dennst.

สรรพคุณ

ตำรายาไทย ใช้ หัวใต้ดิน แก้เถาตาน (อาการแข็งเป็นล่ำในท้อง) หุงเป็นน้ำมันใส่แผล กัดฝ้า กัดหนอง ราก บดผสมกับน้ำมันมะพร้าว ใบยาสูบ ใบลำโพงหรือพริก ใช้ทาหรือพอกฆ่าหนอนในแผลสัตว์ เลี้ยง หัว ตากแห้ง ปูรึงเป็นยาแก้เหงื่อเสีย ขับปัสสาวะ แก้ปวดตามข้อ ฝีมะม่วง โรคมะเร็ง

ตำรายาพื้นบ้าน ใช้ หัวใต้ดิน หั่นเป็นแผ่นบางๆ ปิดบริเวณที่มีอาการบวมอักเสบ

ต้นอะราง อะราง

ชื่อสามัญ Copper pod

ชื่อวิทยาศาสตร์ *Peltophorum dasyrrhachis* (Miq.) Kurz

(ชื่อพ้องวิทยาศาสตร์ *Baryxylum dasyrrhachis* Pierre, *Caesalpinia dasyrrhachis* Miq., *Peltophorum dasyrrhachis* (Miq.) Baker, *Peltophorum dasyrrhachis* var. *dasyrrhachis*, *Peltophorum dasyrrhachis* var. *dasyrrhachis*)

จัดอยู่ในวงศ์ถั่ว (FABACEAE หรือ LEGUMINOSAE) และอยู่ในวงศ์ย่อยราชพฤกษ์ (CAESALPINIOIDEAE หรือ CAESALPINIACEAE)

สมุนไพรอะราง มีชื่อท้องถิ่นอื่น ๆ ว่า ข้าขม จ้าขาม (เลย), ร้าง อะล้าง (นครราชสีมา, อุตรดิตถ์), อินทรี (จันทบุรี), คางรูง คางฮุ่ง (พิษณุโลก), กว๋าแซก (เขมร-กาญจนบุรี), ตาแซก (เขมร-บุรีรัมย์), ราง (ส่วย-สุรินทร์), นนทรี (ภาคกลาง) เป็นต้น[1] (บ้างเรียกว่า นนทรีป่า (ฉะเชิงเทรา), ข้าขม (เลย) กร่าแซก (เขมร-กาญจนบุรี), คางรูง (พิษณุโลก), ตาแซก (เขมร-บุรีรัมย์) เป็นต้น

สรรพคุณของอะราง

เปลือกต้น มีรสฝาด ใช้รับประทานรักษาโรคเกี่ยวกับโลหิต รักษาโรคเกี่ยวกับเสมหะ ใช้เป็นยาช่วยขับลม ช่วยแก้อาการท้องร่วง

โมกเครือ หรือต้นไส้ตัน

ชื่อสมุนไพร โมกเครือ , เครือไส้ตัน

ชื่อท้องถิ่น เครือไส้ตัน (นครราชสีมา หนองคาย) เตื่อเครือ เตื่อดิน เตื่อเถา เตื่อไม้ โมกเครือ (ภาคเหนือ)

ชื่อวิทยาศาสตร์ *Aganosma marginata* (Roxb.) G.Don

ชื่อวงศ์ Apocynaceae

สรรพคุณ

ตำรายาไทย เถา มีรสเฝื่อนฝาด ใช้ทาฝี แก้เมื่อยขบ แก้ผดผื่นคัน นำมาผสมกับผลมะตูมอ่อน เถาสิงโต และว่านมหากาฬ ต้มน้ำดื่มรักษาโรคเบาหวาน เข้ายารักษาประดง แก้พิษภายใน ราก ต้มดื่มแก้ โรคทางเดินปัสสาวะ แก้ไตและตับพิการ บำรุงกำลังตอนฟื้นไข้ ช่วยเจริญอาหาร เป็นยาระบาย ขับระดู หรือผสมกับแก่นลำทม ต้มน้ำดื่ม เป็นยาระบาย ยอด ใช้แก้ท้องเสีย ใบ แก้เมื่อยขบ เข้ายาทารักษาฝี และริดสีดวงทวาร

ถะยั้ง

ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Diospyros malabarica* (Desv.) Kostel. var. *siamensis* (Hochr.) Phengklai

ชื่อสามัญภาษาอังกฤษ : Bo Tree

ชื่อภาษาไทยทั่วไป : ตะโกสวน พลับ มะพลับใหญ่

ชื่อท้องถิ่น : ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เรียก ขะนิง ถะยั้ง มะเขือเถื่อน ภาคกลาง เรียก ตะโกไทย ตะโกสวน

สรรพคุณ

เปลือกต้นมีรสฝาดใช้ต้มกับน้ำดื่มเป็นยาบำรุงธาตุ, ใช้เปลือกต้นนำมาต้มกับน้ำดื่มช่วยให้เจริญอาหาร เปลือกต้นเป็นยาลดไข้ เปลือกและผลอ่อนใช้เป็นยาแก้ไข้มาลาเรีย เปลือกและผลแก่มีรสฝาดหวาน ใช้เป็นยารักษาแผลในปาก แก้กออักเสบ ด้วยการใช้เปลือกและผลแก่นำมาต้มเป็นยาอม กลั้วคอ และย้อมดื่ม เปลือกต้นดื่มช่วยเป็นยาแก้บิด แก้ท้องร่วง

กระบอก หรือ หมากบก

ชื่อสามัญ Barking deer's mango, Wild almond กระบก

ชื่อวิทยาศาสตร์ *Irvingia malayana* Oliv. ex A.W.Benn.

วงศ์ กระบก (IRVINGIACEAE)

ชื่อท้องถิ่น มะลิ้น หมักลิ้น (สุโขทัย, นครราชสีมา), สะอ้ง (ตราด), หลักกาย (ส่วน-สุรินทร์),

มีน มะมีน (ภาคเหนือ), บก หมากบก หมากกระบก (ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ),

ក្របក ក្របក ក្របក ត្របក (ភាគក្នុង), ក្របក (ខ្សែ)

สรรพคุณ

น้ำมันเมล็ดกระบกช่วยบำรุงสมอง บำรุงหัวใจ รักษาโรคผิวหนัง บำรุงโลหิต บรรเทาอาการหอบหืด

เนื้อไม้ช่วยทำให้เจริญอาหาร ส่วนผลกระบกใช้เป็นยาระบาย ด้วยการใช้ผลกระบกอ่อนประมาณ 1 กำมือ นำมาต้มผสมกับพริกเกลือ แล้วใช้รับประทานสัปดาห์ละครั้ง (หากใช้เยาะมีฤทธิ์เป็นยาถ่าย))

ช่อย

ชื่อวิทยาศาสตร์ *Streblus asper* Lour

ชื่อวงศ์ MORACEAE

ชื่อสามัญ Siamese rough bush, Tooth brush tree

ชื่อท้องถิ่น ภาคเหนือ-กักไม้ฝอย, เลย-ส้มพอ, เขมร-สะนาย, ทั่วไป-ช่อย

ประโยชน์ทางยา

ใบสด : รสเมาเฟื่อน ย่างไฟพอเหลืองและกรอบ ชงน้ำดื่มทำให้เป็นยาระบายอ่อนๆ แก้ปวดท้องขณะมีประจำเดือน แก้ปวดเมื่อย แก้ท้องอืด ท้องเฟ้อ

เมล็ด : รสเฝื่อนร้อน เป็นยาอายุวัฒนะ บำรุงธาตุ เจริญอาหาร ขับลมในลำไส้ ขับลม แก้ท้องอืดท้องเฟ้อ ฆ่าเชื้อในช่องปาก และทางเดินอาหาร

เปลือกต้น : รสเมาฝาดขม แก้อาการท้องร่วง แก้บิด แก้ไข้ รักษาฝีขนาด รักษาแผล ดับพิษในกระดูกและเส้นเอ็น แก้โรคผิวหนัง หุงเป็นน้ำมันทาริดสีดวง

เปลือกราก : รสเมาขม เป็นยาบำรุงหัวใจ

หนอนตายหยาก

ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Stemona tuberosa* Lour.

วงศ์ : Stemonaceae

ชื่ออื่น : กะเพียด (ประจวบคีรีขันธ์, ชลบุรี) หนอนตายหยาก (เหนือ-อีสาน)

สรรพคุณ

ยาสมุนไพรพื้นบ้าน ราก ต้มน้ำดื่ม ถ่ายพยาธิตัวจิ๊ด นำรากผสมกับหญ้าหวานาและชะอม ต้มน้ำดื่ม ถ่ายพยาธิตัวจิ๊ด คั้นน้ำพอก แก้หิดเหา

ตำรายาไทย ใช้ ราก รสเมาเบื่อ ประทุษร้ายประทอน แก้โรคผิวหนังผื่นคันน้ำเหลืองเสีย รุมหัว ริดสีดวงให้ฝ่อแห้งไป พอกทาแก้โรคผิวหนัง ฆ่าหิดเหา ฆ่าเชื้อพยาธิภายใน มะเร็งตับ ตำผสมน้ำฆ่าแมลง หนอนศัตรูพืช ทูบละเอียดย่น้ำพอกล้างผม ฆ่าเหา พอกแผลต่างๆ ฆ่าหนอน ใส่ปากไหปลาร้าฆ่าหนอน และใช้ทำลายหิดได้ นำรากมาโขลกบิบเอาน้ำหยอดแผลวัวควายซึ่งมีหนอนไซ หนอนจะตายหมด

ไผ่เพ็ก หรือ หญ้าเพ็ก

ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Arundinaria pusilia*

ชื่อพ้องวิทยาศาสตร์ : *Vietnamosasa pusilla*

ชื่อท้องถิ่น : ไผ่เพ็ก หญ้าเพ็ก เพ็ก

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

เพ็กเป็นไม้ตระกูลเดียวกับไผ่ ลักษณะเหมือนไผ่ ซึ่งมีหน่อเป็นฝักเหมือนหน่อไผ่ เพียงแต่มิขนาด เล็กกว่า ไผ่ และลำ เล็กกว่าไผ่ ป้องกันพังทลายของดิน ทนแล้งได้ดี

สรรพคุณของเพ็ก

ใบและราก ช่วยบรรเทาอาการไข้ ช่วยขับปัสสาวะ แก้โรคเบาหวาน